

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-1-63-9>

УДК 657

Адлер О.О.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
і виробничого менеджменту,
Вінницький національний технічний університет

Мацкевічус С.С.

асистент кафедри економіки підприємства
і виробничого менеджменту,
Вінницький національний технічний університет

Яворська К.Л.

магістрант,
Вінницький національний технічний університет

Adler Oksana, Mackevichus Svetlana,

Yavorska Katherine

Vinnitsa National Technical University

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИДУ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

REASONING FOR SELECTION OF ANALYSIS OF ECONOMIC ACTIVITY OF MODERN ENTERPRISE

У статті висвітлено питання, присвячені обґрунтуванню вибору виду аналізу господарської діяльності сучасного підприємства. Виділено основні критерії, що можуть бути застосовані під час вибору того чи іншого виду аналізу. Встановлено, що основними критеріями під час вибору методу аналізу господарської діяльності варто вибирати мету та завдання дослідження, наявне інформаційне забезпечення, можливість застосування відповідних методів та прийомів, а також форму очікуваних результатів, що будуть підставою для прийняття управлінського рішення. Дослідження видів аналізу господарської діяльності проведено на основі просторового підходу до застосування класифікаційних ознак. Запропонований авторами алгоритм вибору відповідного виду аналізу господарської діяльності побудовано із застосуванням системного підходу, що значно підвищує ефективність здійснення необхідних процедур.

Ключові слова: аналіз, вид, обґрунтування, підприємство, рішення, господарська діяльність.

В статье отображены вопросы, посвященные обоснованию выбора вида анализа хозяйственной деятельности современного предприятия. Выделены основные критерии, которые могут быть применены при выборе того или иного вида анализа. Установлено, что основными критериями при выборе метода анализа хозяйственной деятельности, следует выбирать цель и задачи исследования, имеющееся информационное обеспечение, возможность применения соответствующих методов и приемов, а также форму ожидаемых результатов, которые будут основанием для принятия управленческого решения. Исследование видов анализа хозяйственной деятельности проведено на основе пространственного подхода к применению классификационных признаков. Предложенный авторами алгоритм выбора соответствующего вида анализа хозяйственной деятельности построен с приме-

нением системного подхода, что значительно повышает эффективность осуществления необходимых процедур.

Ключевые слова: анализ, вид, обоснование, предприятие, решение, хозяйственная деятельность.

An analysis of the economic activity of a modern enterprise is a resultant stage in all types of entrepreneurial activity. In addition, such an analysis is also the main basis for making an effective management decision. System analysis of the economic activity of a modern enterprise allows solving most of the problem issues that face the administration of the enterprise at different stages of management. Maintaining the principles of scientific, complexity, systemicity, reasonableness of making a managerial decision, the provision of which is possible only through complex analysis with the study of cause-effect relationships of the dynamics of certain factors or indicators of the operation of the enterprise, is the main thing in the management of an enterprise. The peculiarity of the analysis of the economic activity of the enterprise is the complexity and systemic nature. During its execution, materials are used for accounting operational, statistical and accounting, reporting, normative and plan data, technical information; determined influence on the efficiency of economic activity of technology and technology, organization of production and labor, planning and management, financing, monetary relations. The quality of the analysis of economic activity is ensured on the basis of the methods and techniques used the completeness and reliability of the information, the qualification of the performer. In this connection, the authors proposed a system of substantiation of the choice of the type of analysis of the economic activity of a modern enterprise in order to make an effective management decision. The study of types of analysis of economic activity is based on the spatial approach to the application of classification characteristics. This approach allows us to select the necessary type of analysis of the economic activity of a modern enterprise, which will ensure the achievement of the goal of the study, the solution of the necessary tasks, as well as provide the most optimal conditions for using the available information support and possible methods and methods of research.

Keywords: analysis, type, substantiation, enterprise, decision, economic activity.

Постановка проблеми. Аналіз господарської діяльності сучасного підприємства є результуючим етапом у всіх видах підприємницької діяльності. Крім того, такий аналіз також є основним підґрунтям для прийняття ефективного управлінського рішення.

В управлінні підприємством головним є дотримання принципів науковості, комплексності, системності, обґрунтованості прийняття управлінського рішення, забезпечення яких можливе лише за рахунок комплексного аналізу з вивченням причинно-наслідкових зв'язків динаміки тих чи інших чинників або показників функціонування підприємства [1; 2].

Особливістю аналізу господарської діяльності підприємства є комплексність та системність. Під час його виконання використовуються матеріали обліку оперативної, статистичної і бухгалтерської звітності, нормативні і планові дані, технічна інформація; визначається вплив на ефективність господарської діяльності техніки і технології, організації виробництва та праці, планування й керування, фінансування, кредитно-грошових відносин.

Якість аналізу господарської діяльності забезпечується насамперед застосовуваними методами і прийомами, повнотою та вірогідністю інформації, кваліфікацією виконавця.

Аналіз господарської діяльності сучасного підприємства передбачає застосування різноманітних методів, прийомів та способів. Аналітичний апарат, що використовується, покликаний сприяти прийняттю найефективнішого управлінського рішення. У зв'язку із цим існує багато різних видів аналізу господарської діяльності, що набувають широкого застосування, вивчення та вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням видів аналізу господарської діяльності присвячено багато вітчизняних та закордонних праць учених. Особливої уваги заслуговують праці Г.В. Савицької [3], І.В. Сіменко [4], К.Ф. Ковальчука [5], Н.Б. Кашеної, Н.М. Гаркуші, Т.О. Сидорової, Г.Г. Лисак [6]. У працях вищезгаданих учених-економістів виокремлено види аналізу господарської діяльності підприємства, а також подано загальну їх характеристику.

У працях М.М. Шестерняка [7], О.С. Пестрицької [8], І.І. Вечтомової [9],

Ю.М. Дерев'янку [10] особлива увага звертається на те, що з підвищенням ефективності засобів обробки економічної інформації набули розвитку нові сучасні види аналізу господарської діяльності підприємства, які можуть урахувати особливості ринкової економіки господарювання, умови розвитку галузі або підприємства зокрема.

Незважаючи на розмаїття науково-практичної літератури, що висвітлює питання видів аналізу господарської діяльності, без належної уваги залишається проблема систематизації критеріїв та обґрунтованості підходів до вибору і застосування того чи іншого виду аналізу.

Мета статті полягає в обґрунтуванні вибору виду аналізу господарської діяльності сучасного підприємства для прийняття ефективного управлінського рішення.

Виклад основного матеріалу. В основі аналізу господарської діяльності лежить вивчення причинно-наслідкових зв'язків різноманітних економічних явищ, а також урахування динаміки всіх досліджуваних явищ.

Таким чином, під час проведення аналізу господарської діяльності необхідним є

застосування системного підходу, що передбачає розділення підприємства на складові частини – елементи, які тісно взаємопов'язані між собою.

Такий підхід до аналізу діяльності підприємства є найбільш науково обґрунтованим. По-перше, це пов'язано з подальшим прийняттям управлінського рішення на основі аналізу господарської діяльності. По-друге, сьогодні активного розвитку набули інформаційні технології, що сприяє швидкому доступу до інформаційних джерел, а також підвищенню автоматизації, комп'ютеризації під час управління підприємством, що суттєво вплине на ефективність прийняття управлінських рішень та ефективність роботи самого підприємства у цілому.

Сьогодні існує багато різноманітних підходів до класифікації видів аналізу господарської діяльності. Проблема полягає в обґрунтованості застосування того чи іншого виду аналізу господарської діяльності, оскільки від цього і буде залежати об'єктивність результатів аналізу на їх корисність для прийняття ефективного управлінського рішення.

Рис. 1. Види аналізу господарської діяльності

На рис. 1 подано основні класифікаційні ознаки та види аналізу господарської діяльності, які сьогодні набули найпопулярнішого застосування під час управління сучасним підприємством.

У зв'язку з великим розмаїттям видів аналізу господарської діяльності сучасного підприємства важливим є формування основних критеріїв вибору того чи іншого виду аналізу.

Початковим моментом для вибору виду аналізу господарської діяльності є постановка мети аналізу, адже мета дослідження в подальшому визначатиме низку завдань, які необхідно буде виконати, а також попередньо сформує чіткі рамки для отриманих результатів.

Відповідно, кожен із видів аналізу господарської діяльності передбачає виконання низки завдань, які необхідні для отримання бажаних результатів дослідження. У зв'язку із цим усі необхідні завдання повинні бути чітко сформульованими, для виконання завдань призначені відповідні виконавці, встановлені строки виконання.

Також важливим критерієм для вибору виду аналізу господарського аналізу є наявність відповідного об'єктивного, достовірного та своєчасного інформаційного забезпечення. Саме адекватна інформаційна база забезпечить коректність усіх аналітичних процедур, за результатами яких можна буде зробити об'єктивні висновки про стан об'єкта дослідження.

Своєю чергою, наявність відповідного інформаційного забезпечення дає можливість застосування тих чи інших методів і прийомів економічного аналізу, використання відповідного математичного апарату, а також програмного забезпечення, що суттєво скорочує час на обробку економічної інформації та підвищує якість обробки.

Важливим є й формування чіткого алгоритму вибору виду аналізу господарської діяльності, а також використання системного підходу, що передбачає врахування найважливіших критеріїв вибору. Такий підхід

значно спростить механізм прийняття управлінського рішення та підвищить ступінь його обґрунтованості.

Критерії, що приведені вище, дають змогу здійснити обґрунтований вибір виду аналізу господарської діяльності, результати якого сприятимуть прийняттю ефективного управлінського рішення. У табл. 1 подано характеристику видів аналізу господарської діяльності відповідно до розглянутих критеріїв.

Наведена характеристика видів аналізу господарської діяльності дасть змогу здійснити цілеспрямований вибір того чи іншого виду аналізу господарської діяльності залежно від поставленої мети дослідження, завдань, які необхідно вирішити, наявного інформаційного забезпечення. Крім того, можливим є об'єктивний та обґрунтований вибір методів і прийомів, які у цьому разі є найбільш зручними, забезпеченими необхідними даними, а також можуть сприяти гарантуванню отримання прогнозованих та очікуваних результатів аналізу.

Висновки. Системний аналіз господарської діяльності сучасного підприємства дає змогу вирішити більшість проблемних питань, які постають перед адміністрацією підприємства на різних етапах управління.

Основним завданням під час аналізу господарської діяльності є вибір оптимальних методів та прийомів досліджень, які дадуть змогу прийняти найефективніше управлінське рішення. У зв'язку із цим авторами запропоновано систему обґрунтування вибору виду аналізу господарської діяльності сучасного підприємства для прийняття ефективного управлінського рішення.

Такий підхід дає змогу здійснити вибір необхідного виду аналізу господарської діяльності сучасного підприємства, що забезпечить досягнення поставленої мети дослідження, вирішення необхідних завдань, а також найоптимальніші умови використання наявного інформаційного забезпечення та можливих прийомів і методів дослідження.

Таблиця 1

Характеристика видів аналізу господарської діяльності

Класифікаційна ознака	Вид аналізу	Мета	Завдання	Джерела інформації	Методи та прийоми	Очікувані результати
1	2	3	4	5	6	7
	Галузевий	Визначення привабливості галузі або її учасника	Визначення ключових характеристик галузі	Економічна інформація в межах галузі	Порівняння	Дас можливість визначити пріоритетність інвестування коштів
За галуззю	Міжгалузевий	Визначення впливу окремих галузей або їх учасників на об'єкт дослідження	Визначення ключових характеристик економічного середовища	Інформація про економічне середовище на міжгалузевому рівні	Міжгалузевого балансу	Оптимізація економічної структури країни
	Попередній	Вивчач майбутні процеси і явища	Вивчення тенденцій, обґрунтування стратегій, оцінка варіантів	Первинна інформація	Прогнозування, моделювання	Причини і фактори, що мають негативний вплив на підприємство
За часом	Наступний	Перевіряє результати здійснення операцій	Перевірка виконання планів, реалізації стратегій	Результати діяльності об'єкта дослідження	Порівняння	Виявлення причин відхилення від запланованих результатів
	Внутрішньо-господарський	Збір інформації для прийняття управлінських рішень	Виявлення сильних та слабких сторін підприємства	Звіти, звітності, баланс, аналітичні записки	Ситуаційний аналіз, експертні методи	Стан підприємства відносно конкурентів
За просторовою ознакою	Міжгосподарський	Виявлення наявних проблем та отримання передового досвіду інших підприємств	Визначити стан підприємства на територіальному рівні	Публікації, журнали, повідомлення, статистичні збірники	Порівняння, середніх величин, узагальнення	Резерви підвищення ефективності діяльності підприємства

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
За об'єктом	Суцільний	Вивчення усіх без винятку об'єктів	Пошук резервів підвищення ефективності господарювання	Дані бухгалтерського обліку всіх об'єктів	Спостереження, середні величини	Висновки щодо підвищення ефективності господарювання
	Вибірковий	Вивчення окремих об'єктів	Одержання достовірних і узагальнюючих характеристик усіх об'єктів на основі певної їх частини	Дані бухгалтерського обліку об'єктів вибірки	Узагальнення, групування	Формування характеристик та тенденцій розвитку за результатами поведінки вибірових об'єктів
За змістом	Комплексний	Усебічне, комплексне вивчення господарської діяльності	Ретроспективне, оперативне, перспективне дослідження підприємства	Інформація про діяльність підприємства, галузь, конкурентів, споживачів, нормативно-правова база	Балансовий, середніх і відносних чисел	Загальна комплексна оцінка об'єкта дослідження
	Тематичний	Вивчення окремих напрямів діяльності підприємства	Вирішення найбільш актуальних на даний час питань	Дані про діяльність підприємства, галузі за окремими напрямками	Абсолютних, відносних різниць	Управлінські рішення щодо підвищення ефективності окремих підрозділів
За суб'єктом	Внутрішній	Комплексне дослідження економічного розвитку підприємства	Забезпечення регламентації діяльності всіх функціональних підсистем підприємства	Планова, облікова, нормативна інформація	Факторний аналіз	Висновки щодо повноти використання потенціалу підприємства
	Зовнішній	Оцінка місця господарюючого суб'єкта в ринковому середовищі	Пошук партнерів, клієнтів, забезпечення конкурентних позицій	Фінансова і статистична звітність	Статистичні, економіко-математичні методи	Формування стратегії і тактики економічних відносин

Список використаних джерел:

1. Адлер О.О. Роль та пріоритетність аналізу господарської діяльності в системі управління виробничим підприємством. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. № 5(67). С. 51–55.
2. Адлер О.О. Аналіз господарської діяльності в системі управління сучасним підприємством. *Перспективні напрями розвитку національної економіки в умовах змін ринкового середовища: проблеми та перспективи* : збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 19 січня 2019 р. Одеса : Центр економічних досліджень та розвитку, 2019. С. 12–14.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємств. 2006. 654 с.
4. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності. 2013. 384 с.
5. Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій. 2012. 328 с.
6. Кащенко Н.Б. Організація і методика економічного аналізу. 2012. 221 с.
7. Шестерняк М.М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 20(3). С. 158–162.
8. Пестрицька О.С. Економічний аналіз: перспективи розвитку. *Проблеми і перспективи економіки управління*. 2015. № 3(3). С. 67–71.
9. Вечтомова І.І. Шляхи розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. № 7. С. 185–187.
10. Дерев'янюк Ю.М. Удосконалення методичних підходів до аналізу економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Механізм регулювання економіки*. 2015. № 4. С. 104–108.